

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۴ / شماره ۳ (پیاپی ۵۵) / پائیز ۱۴۰۴
صفحه ۵۷۷ تا ۵۹۶

ارائه الگوی نظام راهبری مناسب مالیاتی در ایران

ابراهیم میرزائی

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز
Email: ebrahim.mirzaie@gmail.com

غلامرضا فرساد امان‌اللهی

استادیار گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز (نویسنده مسئول)
Email: g.f1966@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی نظام راهبری مناسب مالیاتی در ایران است. به منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از دو پرسش‌نامه پیوسته و مدون استفاده گردید. ابتدا برای شناسایی شاخص‌های اصلی راهبری مناسب مالیاتی تعداد ۳۷ پرسش‌نامه با جامعه آماری خبرگان مالیاتی توزیع و جمع‌آوری گردید. به منظور بررسی دیدگاه پاسخ‌دهندگان در مورد سوالات پژوهش، از آزمون مقایسه میانگین و به منظور رتبه‌بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمرانی مالیاتی مطلوب از آزمون فریدمن استفاده شده است سپس، با مشخص نمودن شاخص‌های اصلی حکمرانی مناسب مالیاتی برای هر کدام از شاخص‌های اصلی با اجماع نظر صاحب‌نظران مالیاتی در پی تدوین زیرشاخص‌های مرتبط اقدام گردید و در قالب یک پرسش‌نامه منسجم در اختیار خبرگان مالیاتی قرار گرفت. از نرم‌افزار spss برای تحلیل توصیفی و استنباطی داده‌ها و برای مدل‌سازی معادلات ساختاری از نرم‌افزار لیزرل استفاده گردید. در نهایت بعد از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها و خروجی نرم‌افزارهای ذکر شده مدل اصلی پژوهش که متشکل از شاخص‌های اصلی و زیرشاخص‌های آن بوده طراحی و ارائه شد.

واژه‌های کلیدی: حکمرانی مطلوب مالیاتی، حکمرانی مالیاتی، راهبری مناسب مالیاتی، خبرگان مالیاتی.

۱- مقدمه

مشکلات مرتبط با درآمدهای مالیاتی در کشورهای در حال توسعه که با مشکلات نهادی از جمله کیفیت پایین نهادی (حکمرانی) مواجه هستند، بیشتر قابل مشاهده است. تمامی تعاریف حکمرانی بیانگر مفهومی وسیعتر از حکومت هستند. کاربرد این واژه فقط شامل نهادهای دولتی نمی‌شود، بلکه شامل سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی می‌باشد. از این روی اصطلاح حکمرانی، دولت را نیز دربر می‌گیرد. اما با درگیر کردن بخش خصوصی و جامعه مدنی از آن فراتر می‌رود. هر سه آنها برای توسعه پایدار ضروری هستند.

دولت، محیط سیاسی و حقوق مناسب به وجود می‌آورد. بخش خصوصی اشتغال و درآمد ایجاد می‌نماید و جامعه مدنی نیز تعامل سیاسی و اجتماعی گروه‌های فعال برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را تسهیل می‌نماید. خاستگاه و منشأ اصلی اندیشه حکمرانی خوب اقتصاد و توسعه اقتصادی است. اصل قضیه از آنجا شروع شد که سیاست‌های توسعه‌ای بانک جهانی در برخی کشورها جواب نداد و با مشکل روبرو شد و نظریه پردازان بانک جهانی برای حل مشکل، ایده حکمرانی خوب را طرح کردند.

مودی حق دارد بداند چرا مشمول مالیات شده است. حق دارد به اسناد و مدارک متضمن تشخیص مالیات دسترسی داشته باشد. باید بتواند خود یا وکیل مالیاتی او در دادرسی مالیاتی حضور یابد و طالب رفتار منصفانه است. از طرف دیگر شهروندان مالیات‌پذیر باید بدانند مالیات پرداختی آنان مصرف چه چیزهایی و در کجا خرج شده است. این پرسش خواهی مودیان و الزام به پاسخگویی دولت در قلمرو حقوق مالیاتی گنجانده می‌شود (دوانی، ۱۳۹۸).

نظر به اهمیت وجود مالیات در اقتصاد کشور، همه ساله در تهیه لایحه بودجه سعی می‌شود که سهم درآمدهای مالیاتی نسبت به سال‌های قبل افزایش داشته باشد تا از این طریق، مالیات بتواند جایگزین درآمدهای نفتی گردد. سال‌هاست که مالیات سرلوحه برنامه‌های اقتصادی دولت‌ها بوده و اقتصاد دانان و در راس آن، مسئولین نظام مالیاتی می‌کوشند با شفاف‌سازی و تبیین نقش مالیات در گرداندن چرخ اقتصادی کشور، راهکارهایی را که موجب افزایش اعتماد عمومی، معرفی مصادیق عینی مصرف مالیات است، به دیگر سخن خودباوری و اعتقاد مودیان به پرداخت مالیات هنگامی به منصفانه ظهور می‌رسد که آنان بتوانند آثار آن را بطور ملموس مشاهده نمایند (حشمت زاده، یوسفی و طالبی، ۱۳۹۶).

متفاوت بودن محیط قانونی، اقتصادی و سیاسی ایران با سایر کشورها و عدم شواهد تجربی و دانش کافی در پژوهش‌های قبلی باعث شد محقق بدنبال ارائه مدل بومی حکمرانی مطلوب مالیاتی در ایران باشد. پژوهش حاضر می‌تواند به ادبیات موجود در این زمینه کمک نماید و در راستای شناسایی عوامل کلیدی حکمرانی مالیاتی مقدمات پیاده‌سازی آن را در اختیار سازمان‌های ذیربط، نظیر سازمان امور مالیاتی قرار دهد. به طور کلی محقق در این مقاله به دنبال ارائه الگوی نظام راهبری مناسب مالیاتی در ایران است.

شناسایی مولفه‌های اصلی حاکمیت مطلوب مالیاتی و ارائه الگوی مناسب حاکمیت مطلوب مالیاتی در ایران مهم‌ترین اهداف پژوهش حاضر می‌باشد. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حاکمیت مطلوب مالیاتی تشریح شده است.

که این امر به طور قطع به شناخت صحیح وضعیت موجود نظام مالیاتی و راهبردها و اولویتهای اصلاحی آن به منظور ایجاد تحول مقتضی در نظام مالیاتی شده و در این موارد کمک شایانی خواهد نمود.

لذا پرسش های اصلی تحقیق حاضر به شرح ذیل تبیین می گردد:

- ۱) وضعیت حاکمیت مالیاتی در ایران چگونه است؟
- ۲) مولفه های موثر بر حاکمیت مطلوب مالیاتی در ایران کدامند؟
- ۳) الگوی مناسب حاکمیت مطلوب مالیاتی در ایران چیست؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حکمرانی مطلوب باعث شکل گیری نظام دموکراتیک و مردمی بر مبنای تحقق اهداف و ارزش هایی است که ماهیت و سرشتی جمعی و مشترک دارند و تحقق اراده مشترک مردم آرمان عالی نظام سیاسی و ساختارها و تشکیلات سیاسی و اجرایی آن محسوب می شود. (نقیبی مفرد، ۱۳۹۶).

نقش درآمدهای مالیاتی در بسیاری از کشورها در مقایسه با سایر منابع درآمدی از اهمیت بیشتری برخوردار است و در مقایسه با سایر منابع از ایجاد آثار نامطلوب اقتصادی به میزان قابل توجهی می کاهد. بر این اساس، آگاهی از میزان درآمدهای مالیاتی قابل دریافت از منابع مختلف مالیاتی، علاوه بر تخصیص بهینه منابع، دولت را در انجام برنامه ریزی های دقیق مالی کمک و میزان مشارکت مردم را در تامین مالی هزینه های عمومی دولت بطور دقیق مشخص می کند. (شهرآر، معینی فرد-مهربانی، ۱۳۹۷).

حکمرانی خوب، سیستم مالیاتی خوب را به ارمغان می آورد. به منظور ایجاد یک سیستم مالیاتی خوب، سه عنصر اصلی وجود دارد که شامل مشروعیت دولت، اشتیاق مودیان به پرداخت مالیات و اثربخشی ادارات مالیاتی می باشد. اولاً سیستم مالیاتی خوب به طور مثبت به حکمرانی خوب وابسته می باشد. ثانیاً یک سیستم مالیات عادلانه، حکومت خوب را ترویج می دهد. بنابراین می توان عنوان کرد که جمع آوری مالیات به کارایی دولت وابسته می باشد و حکمرانی خوب، سیستم مالیاتی خوب را به همراه دارد (کریمی پتانلار، ۱۳۹۴).

در همین رابطه، به دلیل اهمیت مالیات به عنوان یک منبع اصلی درآمدی، از اهداف مهم اقتصادی برنامه های توسعه و سند چشم انداز، کاهش اتکا به درآمدهای نفتی و درآمدهای حاصل از آن است. بنابراین، افزایش سهم درآمدهای مالیاتی در بودجه دولت بهترین شیوه برای کاهش اتکا به درآمدهای نفتی است و یک منبع پایدار و درون زای ملی را فراروی دولت قرار می دهد (سپهردوست، رجبی-باروتی، ۱۳۹۴).

علیرضا جلالی فراهانی، مرتضی موسی خانی، سیدمهدی الوانی و ابولفضل کاظمی در سال ۱۴۰۰ پژوهشی با موضوع طراحی الگوی مدیریت منابع انسانی پایدار همسو با حکمرانی مطلوب پایدار در نظام اداری ایران انجام دادند. نتیجه گیری پژوهش حاکی از این است که نگاه فعلی در ادبیات و پیشینه به مدیریت منابع انسانی پایدار نگاه همه جانبه و ارزشی نیست، از اینرو الگوی جامعه با توجه به اسناد بالادستی کشور در راستای حکمرانی مطلوب ارائه شد. در نهایت از نظر خبرگان تمامی مضامین شناسایی شده با الگوی مربوطه مرتبط بودند.

در زمستان ۱۳۹۹ خانم ماریا قربانیان، محمد قهرمانی و محمود ابوالقاسمی مقاله‌ای با موضوع شناسایی مولفه‌های حکمرانی خوب در نظام آموزش عالی ایران انجام دادند. داده‌های حاصل از پژوهش از طریق تحلیل محتوای کیفی و با کمک نرم افزار مکس کیورا تحلیل شده است. بر اساس نتایج ۳۰ کد/ مفهوم مختلف برای حکمرانی خوب در نظام آموزشی عالی ایران از نظر صاحب‌نظران مصاحبه شده بدست آمده است که در قالب سه مولفه اصلی مسوولیت پذیری مدنی، توسعه پایدار، ارزیابی مستمر و اثربخش، مدیریت و رهبری خوب جای گرفتند.

هارون الرشید و همکاران در سال ۲۰۲۲ پژوهشی با موضوع تحلیل‌های تجربی در روابط میان کیفیت حاکمیت و فرار مالیاتی که اثرات میانجی/ تعدیل کننده شرایط اجتماعی- اقتصادی را در بر می‌گیرد. انجام دادند. در این پژوهش داده‌های فهرستی از ۲۰ کشور توسعه یافته و ۱۷ کشور در حال توسعه در بازه زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۵ حاکی از وجود رابطه منفی میان حاکمیت مطلوب و فرار مالیاتی در هر دو گروه کشورها است. این امر بدین معناست که حاکمیت مطلوب منجر به کاهش فرار مالیاتی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه می‌گردد. افزون بر این تاثیر منفی شرایط اجتماعی- اقتصادی بر فرار مالیاتی در کشورهای توسعه یافته و تاثیر مثبت آن در کشورهای در حال توسعه است. همچنین تاثیر میانجی معنادار شرایط اجتماعی- اقتصادی در کشورهای توسعه یافته مشاهده گردید. حال آن که هیچ نقش میانجی در کشورهای نوظهور وجود نداشت. در نهایت یافته‌های تحقیق نشان داد که شرایط اجتماعی- اقتصادی در کاهش سطح فرار مالیاتی بواسطه حضور حاکمیت مطلوب موثر است. هر چه سطح حاکمیت مطلوب بالاتر و شرایط اجتماعی- اقتصادی بهتر باشد، فرار مالیاتی کمتر خواهد بود.

۳- سوال های پژوهش

- ◀ سوال اول: وضعیت حکمرانی مالیاتی در ایران چگونه است؟
- ◀ سوال دوم: مولفه های موثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی در ایران کدامند؟
- ◀ سوال اول: الگوی مناسب حکمرانی مطلوب مالیاتی در ایران چیست؟

۴- روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی از نظر روش توصیفی-تحلیلی از نوع آمیخته کیفی و کمی است. به منظور جمع آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شده است پس از بررسی‌های انجام شده و با استفاده از مرور ادبیات تحقیق، به منظور شناسایی مولفه‌های حکمرانی مطلوب مالیاتی و وزن دهی عوامل موثر بر آن، از مقالات مختلفی استفاده شد و عوامل استخراج گردید. به دلیل اینکه تعداد زیاد عوامل شناسایی شده و به منظور بومی سازی عوامل و کاهش ورودی‌ها و همچنین اهمیت ورودی‌ها نسبت به هم، محدودیت وزنی در مدل اعمال گردید. برای انجام این کار، پرسشنامه‌ای طراحی گردید و در اختیار خبرگان قرار گرفت. پس از جمع آوری پرسشنامه‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها، مولفه‌های اصلی حکمرانی مطلوب مالیاتی شناسایی گردید. همچنین به منظور بررسی دیدگاه پاسخ دهندگان در مورد سوالات پژوهش از آزمون مقایسه میانگین و به منظور رتبه بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمرانی مالیاتی مطلوب از آزمون فریدمن استفاده شده است.

سپس برای هر یک از مولفه های مشخص شده، تعدادی زیر مولفه با مطالعه ادبیات نظری تحقیق و با کمک صاحب نظران مالیاتی در نظر گرفته شد و در قالب پرسشنامه ای دیگر بین خبرگان مربوط توزیع گردید. پس از جمع آوری و محاسبات داده های بدست آمده در بخش تحلیل های توصیفی به کمک جداول فراوانی؛ نمودارهای آماری و شاخص های آماری از جمله شاخص مرکزی و پراکندگی به توصیف متغیرهای جمعیت شناختی و مفاهیم اصلی تحقیق پرداخته شده است. در بخش یافته های استنباطی ابتدا به کمک آزمون تی تک نمونه ای به بررسی تاثیر هر کدام از عوامل بر حکمرانی مناسب مالیاتی پرداخته شده و سپس به کمک آزمون فریدمن به مقایسه و اولویت بندی عوامل موثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی پرداخته شده است. در بخش مدل سازی معادلات ساختاری با کمک نرم افزار لیزرل به اجرای مدل مفهومی تحقیق پرداخته شده است. به طور کلی، در این پژوهش برای ارائه الگوی بهینه و مناسب تحقیق، مولفه های اصلی و تاثیرگذار بر حکمرانی مطلوب مالیاتی که با مرور ادبیات تحقیق و نظرخواهی و مصاحبه با خبرگان شناسایی می شود را انتخاب و پرسشنامه مقایسات زوجی، طراحی و توسط خبرگان تکمیل گردید. تجزیه و تحلیل داده ها به کمک نرم افزار SPSS و LISREL انجام شده است.

۵- یافته های پژوهش

بررسی پایایی پرسش نامه اول

در این مطالعه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است، که نتایج آن به قرار زیر است:

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
حکمرانی مالیاتی	۰.۹۳۹

میزان ضریب آلفای کرونباخ بدست آمده برای مفهوم تحقیق، بزرگتر از ۰.۷۰ می باشد و این موضوع نشان دهنده همبستگی درونی مناسب بین متغیرها، برای سنجش مفاهیم مورد نظر است و بدین ترتیب می توان گفت که ابزار سنجش پژوهش حاضر، از قابلیت اعتماد و یا پایایی لازم برخوردار است.

بررسی پایایی پرسش نامه دوم (زیرشاخص ها)

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
شفافیت	۰/۷۵۶
کیفیت قوانین و مقررات	۰/۸۹۷
حکمرانی قانون	۰/۷۷۷
کنترل فساد	۰/۷۵۱
پاسخگویی	۰/۸۶۱
عدالت و بی طرفی	۰/۸۶۳
کاهش فرار مالیاتی	۰/۷۹۴

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
کاهش شکاف مالیاتی	۰/۸۷۱
کارایی و اثربخشی دولت	۰/۸۹۰
ارتقاء کارایی، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و اجتماعی	۰/۷۹۶

۶- یافته‌های توصیفی

در بخش یافته‌های توصیفی به ارائه جدول توزیع نسبی عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی پرداخته شده است که نتایج حاصل از آن به شرح جدول زیر می‌باشد؛

توزیع نسبی عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی

جمع	ضریب اهمیت					گویه
	۹	۷	۵	۳	۱	
۱۰۰	۷۰.۳	۲۱.۶	۰	۵.۴	۲.۷	شفافیت
۱۰۰	۴۵.۹	۳۵.۱	۱۳.۵	۵.۴	۰	پاسخگویی
۱۰۰	۳۷.۸	۳۲.۴	۱۶.۲	۵.۴	۸.۱	ثبات سیاسی
۱۰۰	۴۸.۶	۲۹.۷	۱۰.۸	۸.۱	۲.۷	کارایی و اثربخشی دولت
۱۰۰	۶۴.۹	۲۷	۵.۴	۰	۲.۷	کیفیت قوانین و مقررات
۱۰۰	۵۶.۸	۲۷	۱۳.۵	۰	۲.۷	حکمرانی قانون
۱۰۰	۵۴.۱	۲۴.۳	۱۶.۲	۵.۴	۰	کنترل فساد
۱۰۰	۲۹.۷	۲۴.۳	۲۴.۳	۱۳.۵	۸.۱	مشارکت‌پذیری
۱۰۰	۱۶.۲	۲۹.۷	۲۴.۳	۱۸.۹	۱۰.۸	انعطاف‌پذیری
۱۰۰	۴۸.۶	۲۷	۲۱.۶	۲.۷	۰	عدالت و بی‌طرفی
۱۰۰	۴۰.۵	۲۷	۱۸.۹	۵.۴	۸.۱	رفتار خلاق و حرفه‌ای
۱۰۰	۲۱.۶	۴۵.۹	۲۷	۵.۴	۰	تشخیص ریسک‌های مالیاتی
۱۰۰	۴۸.۶	۲۹.۷	۱۶.۲	۲.۷	۲.۷	کاهش شکاف مالیاتی
۱۰۰	۴۸.۶	۲۹.۷	۱۸.۹	۰	۲.۷	کاهش فرار مالیاتی
۱۰۰	۳۵.۱	۳۵.۱	۱۳.۵	۸.۱	۸.۱	مسئولیت‌پذیری
۱۰۰	۲۷	۲۱.۶	۳۲.۴	۱۶.۲	۲.۷	اجماع محوری
۱۰۰	۲۱.۶	۳۵.۱	۲۹.۷	۵.۴	۸.۱	جامعیت
۱۰۰	۳۲.۴	۳۲.۴	۱۸.۹	۸.۱	۸.۱	استقلال
۱۰۰	۴۰.۵	۱۶.۲	۲۷	۵.۴	۱۰.۸	مشروعیت
۱۰۰	۴۸.۶	۱۸.۹	۲۴.۳	۲.۷	۵.۴	ارتقای کارایی، رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی و انسانی

نتایج حاصل از توزیع نسبی شاخص‌ها، جدول فوق حاکی از این است که «شفافیت و کیفیت قوانین» دارای بیشترین تأثیر و در مقابل شاخص‌های «انعطاف‌پذیری، اجماع محوری» دارای کمترین تأثیر بر حکمرانی مالیاتی بوده‌اند.

۷- یافته‌های استنباطی

در این بخش و با در نظر گرفتن ملاحظات آماری لازم، ابتدا به کمک «آزمون تی تک نمونه» به بررسی تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی پرداخته شده است و در ادامه به کمک «آزمون فریدمن» به مقایسه و اولویت بندی این شاخص‌ها پرداخته شده است. به منظور سنجش عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی، از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است که نتایج حاصل از آن به شرح جدول زیر می‌باشد

بررسی عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی

متغیر	شاخص‌ها	میانگین (۹-۱)	انحراف استاندارد	میانگین مورد انتظار	T	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (sig)
حکمرانی مطلوب مالیاتی	شفافیت	۸/۰۳	۱/۹۲	۵	۹/۵۸۰	۳۶	۰.۰۰۱
	پاسخگویی	۷/۴۳	۱/۷۷	۵	۸/۳۴۸	۳۶	۰.۰۰۱
	ثبات سیاسی	۶/۷۳	۲/۴۵	۵	۴/۲۸۳	۳۶	۰.۰۰۱
	کارایی و اثربخشی دولت	۷/۲۷	۲/۱۶	۵	۶/۳۸۶	۳۶	۰.۰۰۱
	کیفیت قوانین و مقررات	۸/۰۳	۱/۶۷	۵	۱۰/۹۹۴	۳۶	۰.۰۰۱
	حکمرانی قانون	۷/۷۰	۱/۸۳	۵	۸/۹۴۰	۳۶	۰.۰۰۱
	کنترل فساد	۷/۵۴	۱/۸۶	۵	۸/۲۸۷	۳۶	۰.۰۰۱
	مشارکت‌پذیری	۶/۰۸	۲/۵۶	۵	۲/۵۶۴	۳۶	۰.۰۱۵
	انعطاف‌پذیری	۵/۴۳	۲/۵۰	۵	۱/۰۵۲	۳۶	۰.۳۰۰
	عدالت و بی‌طرفی	۷/۴۳	۱/۷۷	۵	۸/۳۴۸	۳۶	۰.۰۰۱
	رفتار اخلاقی و حرفه‌ای	۶/۷۳	۲/۵۰	۵	۴/۲۰۶	۳۶	۰.۰۰۱
	تشخیص ریسک‌های مالیاتی	۶/۶۸	۱/۶۶	۵	۶/۱۱۲	۳۶	۰.۰۰۱
	کاهش شکاف مالیاتی	۷/۳۸	۱/۹۹	۵	۷/۲۶۶	۳۶	۰.۰۰۱
	کاهش فرار مالیاتی	۷/۴۳	۱/۸۹	۵	۷/۸۱۴	۳۶	۰.۰۰۱
	مسئولیت‌پذیری	۶/۶۲	۲/۴۸	۵	۳/۹۶۶	۳۶	۰.۰۰۱
	اجماع محوری	۶/۰۸	۲/۲۹	۵	۲/۸۷۲	۳۶	۰.۰۰۷
	جامعیت	۶/۱۴	۲/۲۸	۵	۳/۰۱۹	۳۶	۰.۰۰۵
	استقلال	۶/۴۶	۲/۴۷	۵	۳/۵۸۱	۳۶	۰.۰۰۱

متغیر	شاخص‌ها	میانگین (۹-۱)	انحراف استاندارد	میانگین مورد انتظار	T	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (sig)
	مشروعیت	۶/۴۱	۲/۷۰	۵	۳/۱۶۳	۳۶	۰.۰۰۳
	ارتقای کارایی، رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی و انسانی	۷/۰۵	۲/۳۳	۵	۵/۲۵۶	۳۶	۰.۰۰۱

نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه در خصوص ۲۰ شاخص مؤثر بر حکمرانی مالیاتی حاکی از این است که بجز «شاخص انعطاف‌پذیری» سایر شاخص‌ها از عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی هستند. چرا که در کلیه شاخص‌ها، میانگین بدست آمده بزرگتر از متوسط مفروض «۵» شده است و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است.

۱-۷ مقایسه عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی

نتایج حاصل از آزمون فریدمن به منظور مقایسه و اولویت بندی عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی به شرح جدول زیر می‌باشد.

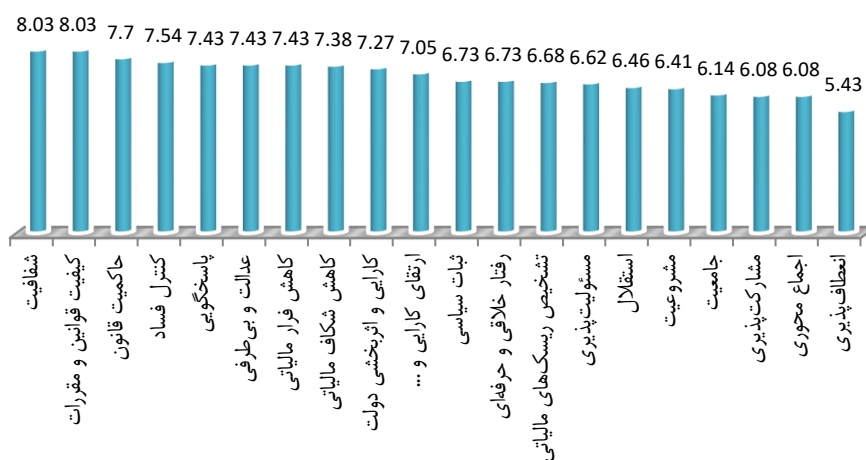
مقایسه عوامل تأثیرگذار بر حکمرانی مطلوب مالیاتی

حوزه	عوامل	میانگین	اولویت	مقدار χ^2	df	P
حکمرانی مطلوب مالیاتی	شفافیت	۸/۰۳	۱	۱۲۱.۹۰۴	۱۹	۰.۰۰۱
	پاسخگویی	۷/۴۳	۵			
	ثبات سیاسی	۶/۷۳	۱۱			
	کارایی و اثربخشی دولت	۷/۲۷	۹			
	کیفیت قوانین و مقررات	۸/۰۳	۲			
	حکمرانی قانون	۷/۷۰	۳			
	کنترل فساد	۷/۵۴	۴			
	مشارکت‌پذیری	۶/۰۸	۱۸			
	انعطاف‌پذیری	۵/۴۳	۲۰			
	عدالت و بی‌طرفی	۷/۴۳	۶			
	رفتار خلاق و حرفه‌ای	۶/۷۳	۱۲			
	تشخیص ریسک‌های مالیاتی	۶/۶۸	۱۳			
	کاهش شکاف مالیاتی	۷/۳۸	۸			
	کاهش فرار مالیاتی	۷/۴۳	۷			
مسئولیت‌پذیری	۶/۶۲	۱۴				

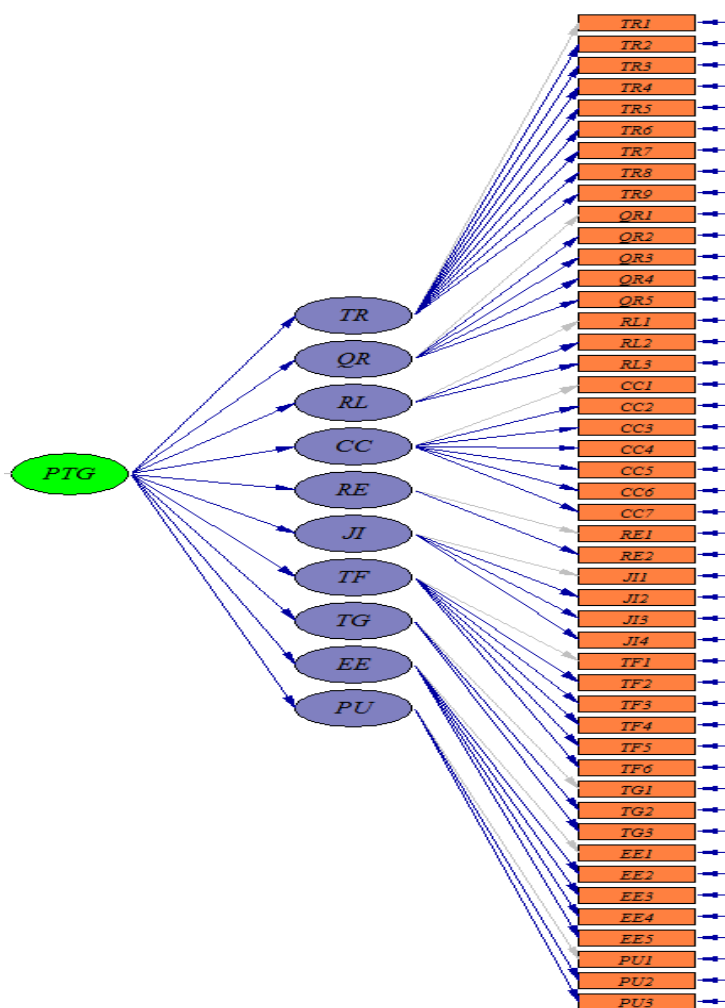
حوزه	عوامل	میانگین	اولویت	مقدار x^2	df	P
	اجماع محوری	۶/۰۸	۱۹			
	جامعیت	۶/۱۴	۱۷			
	استقلال	۶/۴۶	۱۵			
	مشروعیت	۶/۴۱	۱۶			
	ارتقای کارایی، رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی و انسانی	۷/۰۵	۱۰			

نتایج حاصل از آزمون فریدمن در رابطه با مقایسه شاخص‌های مؤثر بر حکمرانی مالیاتی حاکی از این است که در سطح خطای کمتر از ۱ درصد و با ۹۹ درصد اطمینان بین اهمیت این شاخص‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، به طوری که شاخص‌های «شفافیت، کیفیت قوانین و مقررات، حکمرانی قانون، کنترل فساد و پاسخگویی» دارای بیشترین تأثیر و در مقابل شاخص‌های «انعطاف‌پذیری، اجماع محوری، مشارکت‌پذیری، جامعیت و مشروعیت» دارای کمترین تأثیر بر حکمرانی مالیاتی بوده‌اند.

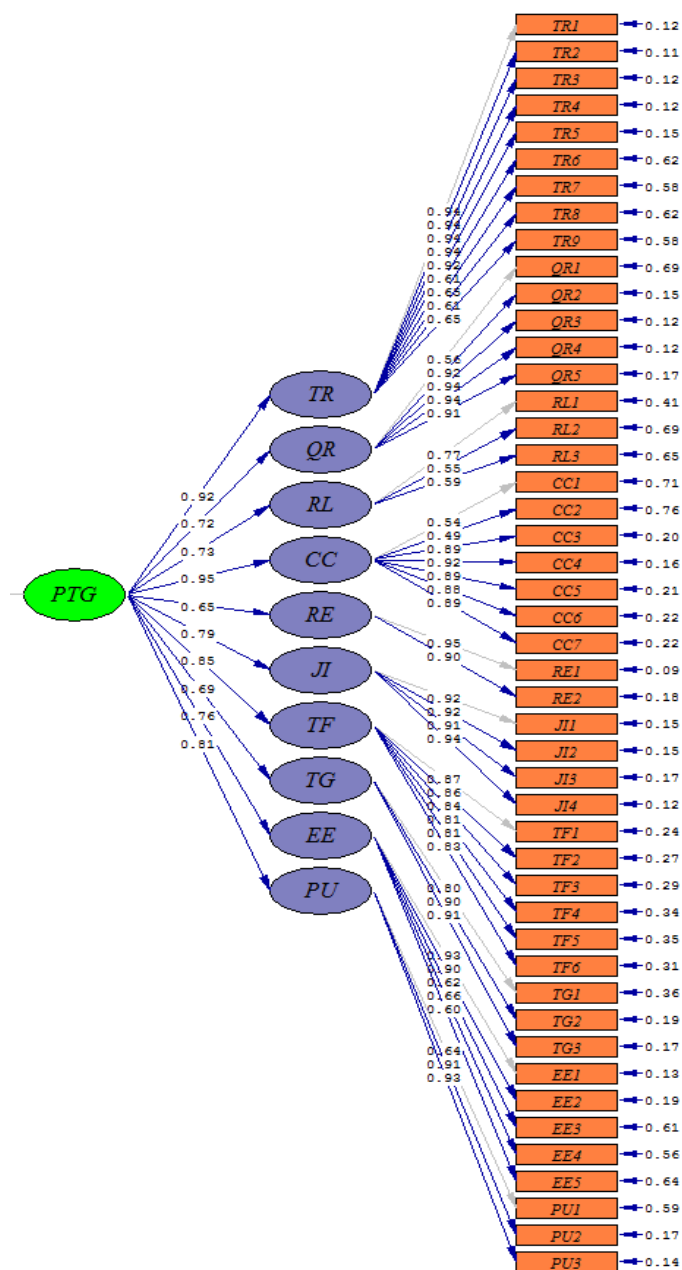

نمودار شاخص‌های تأثیرگذار بر حکمرانی مطلوب مالیاتی

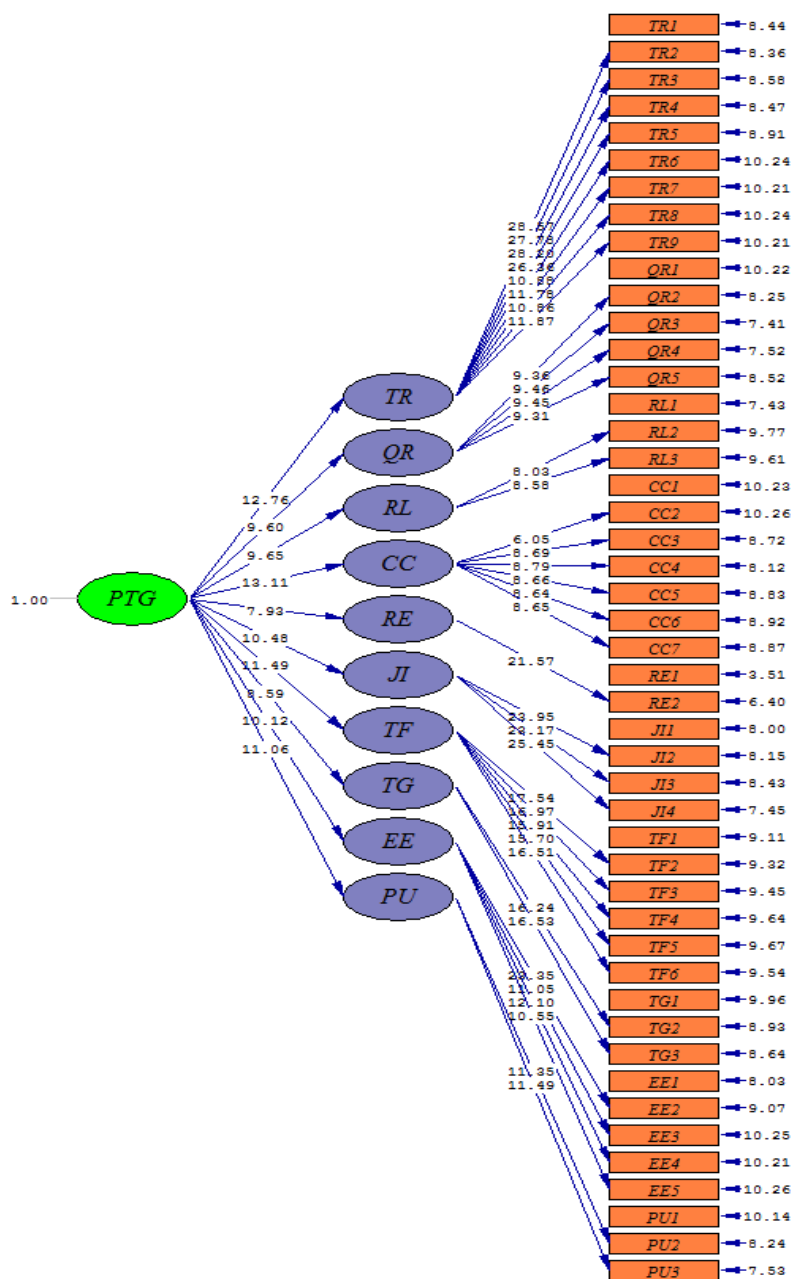
۷-۲ الگوهای حکمرانی مالیاتی

الگوی عوامل مؤثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی

الگوی عوامل مؤثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی در حالت استاندارد

Chi-Square=2278.42, df=1024, P-value=0.00000, RMSEA=0.039

الگوی عوامل مؤثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی در حالت معنی‌داری

۳-۷ نتایج اجرای مدل عوامل مؤثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی

بر طبق اطلاعات بدست آمده همه بارهای عاملی مربوط به عوامل مؤثر بر حکمرانی مناسب مالیاتی بزرگتر از ۰.۴۰ شده است، فلذا می‌توان گفت ارتباط قابل قبولی با حکمرانی مناسب مالیاتی دارند. شایان ذکر است در مجموع همه عوامل با داشتن بار عاملی بالای ۰.۶ رابطه قوی با حکمرانی مناسب مالیاتی دارند، اما نتایج حاصل از مقایسه بارهای عاملی عوامل مؤثر حاکی از این است که متغیرهای «کنترل فساد و شفافیت» قوی‌ترین و در مقابل متغیرهای «پاسخگویی و کاهش شکاف مالیاتی» ضعیف‌ترین ارتباط را با حکمرانی مناسب مالیاتی دارند.

ردیف	مبدا رابطه متغیرهای نهفته مستقل	مقصد رابطه متغیر نهفته وابسته	ضریب استاندارد (β)	ضریب معناداری (t-value)
۱	شفافیت	حکمرانی مناسب مالیاتی	۰.۹۲	۱۲.۷۶
۲	کیفیت قوانین و مقررات		۰.۷۲	۹.۶۰
۳	حکمرانی قانون		۰.۷۳	۹.۶۵
۴	کنترل فساد		۰.۹۵	۱۳.۱۱
۵	پاسخگویی		۰.۶۵	۷.۹۳
۶	عدالت و بیطرفی		۰.۷۹	۱۰.۴۸
۷	کاهش فرار مالیاتی		۰.۸۵	۱۱.۴۹
۸	کاهش شکاف مالیاتی		۰.۶۹	۸.۵۹
۹	کارایی و اثربخشی دولت		۰.۷۶	۱۰.۱۲
۱۰	ارتقا کارایی، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و اجتماعی		۰.۸۱	۱۱.۰۶

۷-۴ بررسی تناسب مدل

جدول ذیل نتایج شاخص‌های حاصل از اجرای مدل را نشان می‌دهند؛ با توجه به شاخص‌های برازش که در جدول زیر ارائه شده، مقدار کای دو نسبی محاسبه شده ۲.۲۲ است، وجود کای دو نسبی کوچکتر از ۳ مطلوب می‌باشد، همچنین ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) نیز می‌بایستی کمتر از ۰.۰۸ باشد که در مدل ارائه شده این مقدار برابر ۰.۰۳۹ است. میزان شاخص‌های نکویی برازش GFI و AGFI و CFI و NFI نیز باید بیشتر از ۰.۹۰ باشد که در مدل تحت بررسی به ترتیب برابر ۰.۹۵ و ۰.۹۲ و ۰.۹۴ و ۰.۹۲ است، لذا با توجه به شاخص‌های برازش می‌توان گفت، داده‌های جمع‌آوری شده به خوبی مدل مفهومی را مورد حمایت قرار می‌دهند و به بیانی دیگر می‌توان گفت مدل تحقیق از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

شاخص‌های برازش مدل

ردیف	معیارهای برازش مدل	نام اختصاری	مقدار	حد مطلوب	تفسیر
۱	نسبت کای‌دو به درجه آزادی	χ^2/df	۲.۲۲	< ۳	مطلوب
۲	شاخص نیکویی برازش	GFI	۰.۹۵	> ۰.۹۰	مطلوب
۳	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده	AGFI	۰.۹۲	> ۰.۹۰	مطلوب
۴	شاخص برازش هنجار شده	NFI	۰.۹۴	> ۰.۹۰	مطلوب
۵	شاخص برازش تطبیقی	CFI	۰.۹۲	> ۰.۹۰	مطلوب
۶	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	۰.۰۳۹	< ۰.۰۸	مطلوب

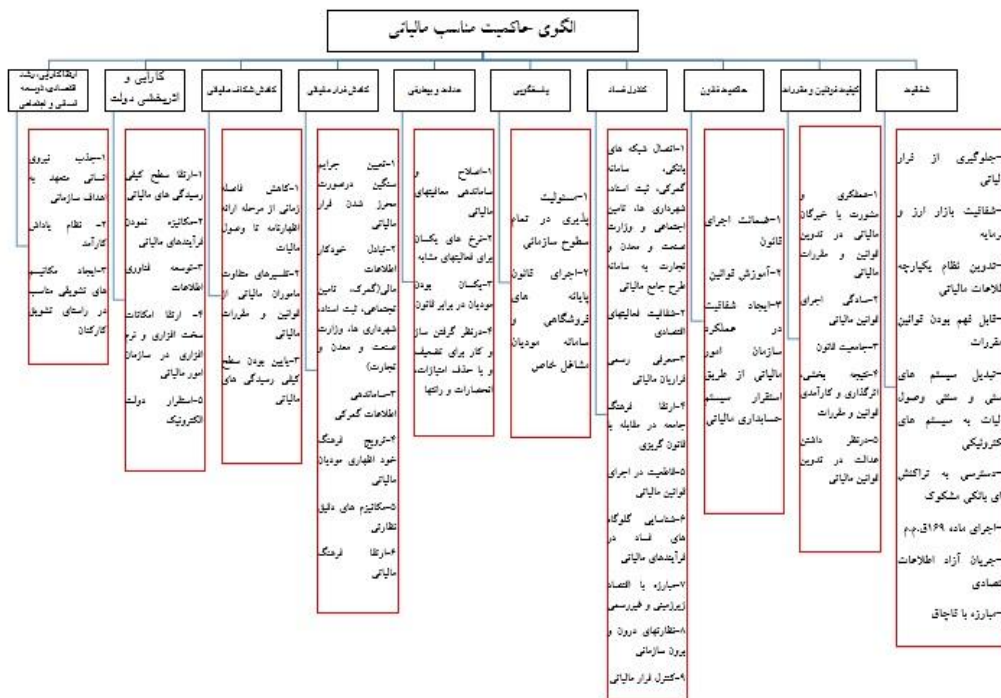
نتیجه‌گیری

بخشی از عوامل ناکارآمدی نظام مالیاتی تحت تاثیر متغیرهای خارج از اختیار سازمان امور مالیاتی است. سال هاست که مالیات سرلوحه برنامه‌های اقتصادی دولت‌ها بوده و اقتصاد دانان و در راس آن، مسئولین نظام مالیاتی می‌کوشند با شفاف‌سازی و تبیین نقش مالیات در گرداندن چرخ اقتصادی کشور، راهکارهایی را که موجب افزایش اعتماد عمومی، معرفی مصادیق عینی مصرف مالیات است، به دیگر سخن خودباوری و اعتقاد مودیان به پرداخت مالیات هنگامی به منصف ظهور می‌رسد که آنان بتوانند آثار آن را بطور ملموس مشاهده نمایند. مسلم است نهادینه شدن چنین باور و اعتقادی در اذهان و افکار مودیان موجب می‌گردد که آنان برداشت‌های اشتباه پیشین خود را نسبت به مالیات کنار گذاشته و مالیات را به عنوان یک تکلیف تلقی نمایند. در جدول توزیع نسبی برای بررسی عوامل موثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی مشخص گردید که مولفه‌های «شفافیت و کیفیت قوانین» دارای بیشترین تاثیر و در مقابل شاخص‌های «انعطاف‌پذیری و اجماع محوری» کمترین تاثیر بر حکمرانی مالیاتی را نشان می‌دهند. بمنظور سنجش عوامل موثر بر حکمرانی مطلوب مالیاتی از آزمون «تی تک نمونه ای» استفاده گردید. که نتایج آزمون در خصوص ۲۰ شاخص موثر بر حکمرانی مالیاتی مطلوب نشان داد که به جزء شاخص «انعطاف‌پذیری» سایر شاخص‌ها از عوامل موثر بر حکمرانی مالیاتی مطلوب هستند. بمنظور اولویت بندی شاخص‌های موثر بر حکمرانی مالیاتی از آزمون فریدمن استفاده شده است. که نتایج آن در سطح خطای کمتر از یک درصد و با اطمینان ۹۹ درصد بین اهمیت این شاخص‌ها تفاوت معناداری وجود دارد. بطوری که شاخص‌های «شفافیت، کیفیت قوانین و مقررات، حکمرانی قانون، کنترل فساد و پاسخگویی» دارای بیشترین تاثیر و در مقابل شاخص‌های «انعطاف‌پذیری، اجماع محوری، مشارکت‌پذیری، جامعیت و مشروعیت» دارای کمترین تاثیر بر حکمرانی مالیاتی بوده‌اند.

نتایج حاصل از مقایسه بارهای عاملی حاکی از این است که متغیرهای (کنترل فساد؛ شفافیت؛ کاهش فرار مالیاتی؛ ارتقاء کارایی، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و اجتماعی؛ کیفیت قوانین و مقررات؛ کاهش شکاف مالیاتی؛ پاسخگویی) به ترتیب دارای بیشترین تا ضعیف ترین ارتباط با حکمرانی مالیاتی را دارا می‌باشند. همچنین زیر شاخص‌های انتخاب شده برای هر کدام از شاخص‌های اصلی بصورت ذیل می‌باشد:

شفافیت (جلوگیری از فرار مالیاتی، شفافیت بازار ارز و سرمایه، تدوین نظام یکپارچه اطلاعات مالیاتی، قابل فهم بودن قوانین و مقررات، تبدیل سیستم‌های دستی و سنتی وصول مالیات به سیستم‌های الکترونیکی، دسترسی

به تراکنش های بانکی مشکوک، اجرای ماده ۱۶۹ ق.م.م، جریان آزاد اطلاعات اقتصادی، مبارزه با قاچاق، کیفیت قوانین و مقررات (همفکری و مشورت با خبرگان مالیاتی در تدوین قوانین و مقررات مالیاتی، سادگی اجرای قوانین مالیاتی، جامعیت قانون، نتیجه بخشی و اثرگذاری کارآمدی قوانین و مقررات، در نظر داشتن عدالت در تدوین قوانین مالیاتی). حکمرانی قانون (ضمانت اجرای قانون، آموزش قوانین، ایجاد شفافیت در عملکرد سازمان امور مالیاتی از طریق استقرار سیستم حسابداری مالیاتی). کنترل فساد (اتصال شبکه های بانکی، سامانه گمرکی، ثبت اسناد، شهرداری ها، تامین اجتماعی، وزارت صنعت و معدن و تجارت به سامانه؛ شفافیت فعالیت های اقتصادی، معرفی رسمی فراریان مالیاتی، ارتقاء فرهنگ جامعه در مقابله با قانون گریزی، قاطعیت در اجرای قوانین مالیاتی، شناسایی گلوگاه فساد در فرآیندهای مالیاتی، مبارزه با اقتصاد زیرزمینی و غیررسمی، نظارت های درون و برون سازمانی، کنترل فرار مالیاتی). پاسخگویی (مسئولیت پذیری در تمام سطوح سازمانی، اجرای قانون پایانه های فروشگاه و سامانه مودیان مشاغل خاص). عدالت و بیطرفی (اصلاح و ساماندهی معافیت های مالیاتی، نرخ یکسان برای فعالیت های مشابه، یکسان بودن مودیان در برابر قانون، در نظر گرفتن ساز و کار برای تضعیف و یا حذف امتیازات، انحصارات و رانتها). کاهش فرار مالیاتی (تعیین جرایم سنگین در صورت محرز شدن فرار مالیاتی، تبادل خودکار اطلاعات مالی گمرک، تامین اجتماعی، ثبت اسناد و شهرداری ها و ...، ساماندهی اطلاعات گمرکی، ترویج فرهنگ خود اظهاری مودیان مالیاتی، مکانیزم دقیق نظارتی، ارتقاء فرهنگ مالیاتی). کاهش شکاف مالیاتی (کاهش فاصله زمانی از مرحله اظهار نامه تا وصول مالیات، تفسیرهای متفاوت ماموران مالیاتی از قوانین و مقررات مالیاتی، پایین بودن سطح کیفی رسیدگی های مالیاتی). کارایی و اثربخشی دولت (ارتقاء سطح کیفی رسیدگی های مالیاتی، مکانیزه نمودن فرآیندهای مالیاتی، توسعه فناوری اطلاعات، ارتقاء امکانات سخت افزاری و نرم افزاری در سازمان امور مالیاتی، استقرار دولت الکترونیک). ارتقاء کارایی، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و اجتماعی (جذب نیروی انسانی متعهد به اهداف سازمانی، نظام پاداش کارآمد، ایجاد مکانیسم های تشویقی مناسب در راستای تشویق کارکنان). در چارچوب اجرای سیستم مالیاتی توافق، اجماع، خرد جمعی، شفافیت، پاسخگویی، انصاف، فراگیر بودن و مشارکت حضور همه ذی نفعان در شکل گیری حکمرانی مطلوب مالیاتی تاثیر گذارند. در نهایت محقق با در نظر گرفتن جمیع جهات و سیر وصول مالیات (شناسایی، تشخیص و مالیات ستانی) و همچنین شناسایی و تبیین مولفه های تاثیر گذار به حکمرانی مالیاتی و بومی سازی مولفه های شناسایی شده با شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی از لحاظ مدل مفهومی و روش اجرا متفاوت با الگوها و روش هایی است که تا کنون توسط سایر محققین مورد استفاده قرار گرفته است. در نهایت الگوی نظام راهبری مناسب مالیاتی در ایران با شناسایی و ارائه شاخص های اصلی و زیرشاخص های ذکر شده در قالب مدل های معنی داری و استاندارد بصورت ذیل قابل ارائه است.

پیشنهادات

- ۱) به دولت توصیه می شود با روشن ساختن محیط ساختار اداری حتی المقدور کج روی های اداری و فساد را کاهش نماید.
- ۲) پیشنهاد می گردد در راستای شاخص های حکمرانی خوب، سازمان مالیاتی تلاش نماید بجای اجبار شهروندان به پرداخت مالیات، با همدل و همراه ساختن شهروندان با اهداف نظام مالیاتی و با تغییر دیدگاه آنان به مقوله مالیات، کیفیت مالیات ستانی را بهبود بخشیده و میزان تمکین داوطلبانه را افزایش دهد.
- ۳) توصیه می شود نه تنها نهادهای دولتی مرتبط با سازمان امور مالیاتی بلکه بخش خصوصی و سازمان های جامعه مدنی نسبت به عموم مردم و همه افراد ذی نفع پاسخگو باشند.
- ۴) حاکمیت در جهت برقراری عدالت و بی طرفی حقوق مساوی برای تمام افراد جامعه به رسمیت شناخته و امکانات در جامعه بر اساس انصاف و شایستگی توزیع شود و برای افراد جامعه اطمینان حاصل شود که به تناسب فعالیت های خود در منافع جامعه سهیم خواهند بود
- ۵) شناسایی پایه های جدید مالیاتی همچون مالیات بر مجموع درآمد، مالیات بر عایدی سرمایه، مالیات بر خانه های خالی، مالیات بر ماشین و خانه های لوکس و...

- ۶) ایجاد شفافیت و جریان آزاد اطلاعات در نظام اداری کشور و ساده سازی روش ها، روبه ها و فرآیندهای انجام کار به منظور رضایت ارباب رجوع و کاهش هزینه های دولت.
- ۷) سازمانی امور مالیاتی با ایجاد یک نظام مالیاتی قوی و در نظر گرفتن سنگین برای کسانی که از پرداخت مالیات طفره می روند موجبات کاهش فرار مالیاتی را فراهم آورد.
- ۸) حجم بالای قوانین و مقررات دولتی و کیفیت پایین اجرای آن، تجدیدنظر در قوانین و مقررات اقتصادی و بازنگری قانون مالیات های مستقیم، بررسی دقیق معافیت های مالیاتی، مالیات های مقطوع، مالیات با نرخ صفر و ... را ضروری نموده تا امکان استفاده مودی از شکاف مالیاتی را کاهش دهد.

فهرست منابع

- * جلالی فراهانی، علیرضا و موسی خانی، مرتضی و الوانی، سید مهدی و کاظمی، ابوالفضل (۱۴۰۰)، طراحی الگوی مدیریت منابع انسانی پایدار هم سو با حکمرانی مطلوب پایدار در نظام اداری ایران، فصلنامه علمی مدیریت منابع در نیروی لنتظامی، سال نهم، شماره اول.
- * حشمت زاده، محمد باقر و حاجی یوسفی، امیر محمد و طالبی، محمد علی (۱۳۹۶)، بررسی موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران، مجله جستار های سیاسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هشتم، شماره اول
- * دوانی، غلامحسین (۱۳۹۸)، حکمرانی مودیان در مالیات ستانی، روزنامه شهروند، شماره ۱۳۵۱.
- * دوانی، غلامحسین (۱۳۹۶)، حاکمیت مالیاتی یا حکمرانی مودیان، روزنامه شرق، شماره ۳۰۸۴.
- * سپهردوست، حمید و رجبی، فهیمه و باروتی، مهسا (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر حکمرانی خوب بر عملکرد درآمدی نظام مالیاتی، فصلنامه نظریه های کاربردی اقتصاد، شماره ۲.
- * شفیعی مقدم، صمد و قربانی شیخ نشین، ارسلان و فروزش، روح الله و مرتضوی اصل، سید خدایار (۱۴۰۰)، تدوین استراتژی هایی برای دیوان مجاسبات کشور در راستای تحقق حکمرانی خوب، نشریه دانش حسابداری، سال ۲۱، شماره ۸۲
- * شهرآرا، محسن و معینی فرد، مژگان و مهربانی، وحید (۱۳۹۷)، عوامل موثر بر ظرفیت مالیاتی در کشورهای منطقه منا با تاکید بر حکمرانی خوب، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصادی، شماره ۱۵.
- * قربانیان، ماریا و قهرمانی، محمد و ابوالقاسمی، محمود (۱۴۰۰)، شناسایی مولفه های حکمرانی خوب در نظام آموزش عالی ایران، مجله اندیشه های نوین تربیتی، دوره ۱۷، شماره اول، شماره پیاپی ۵۹.
- * کریمی پتانلار، سعید و گیلک حکیم آبادی، محمدتقی و صابر نوچمنی، فاضل، بررسی تاثیر اثربخشی دولت بر کاهش فرار مالیاتی در کشورهای منتخب، ۱۳۹۴، پژوهشنامه مالیات، شماره ۲۷.
- * نقیبی مفرد، حسام (۱۳۹۶)، حکمرانی مطلوب در پرتو جهانی شدن حقوق بشر، چاپ دوم، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی.

* نوری، نور محمد (۱۴۰۰)، بازخوانی حکمرانی خوب در پرتو چشم اندازهای نا همسان برنامه بهینه سازی سیاست گذلزی عمومی، دستور کار گذار به دموکراسی با راهبرد بازتولید هم‌مونی، فصلنامه دولت پژوهی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، سال ششم، شماره ۲۵.

* Harun Ur Rashid and Syed Zabid Hossain and Noman Uddin and Sharisul Haquei, Taghi (2022), "Good governance and tax evasion : mediating effect of socioeconomic condition", Asia - Pacific Journal of Regional Science, May 2022

A Model for Proper Tax Governance System

Ebrahim Mirzaee

Ph.D. Candidate in Accounting, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran;
Email: ebrahim.mirzie@gmail.com

Gholamreza Farsad Aman Elahi

Assistant Professor, Department of Accounting, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
(Corresponding Author)
Email: g.f1966@yahoo.com

Abstract

This paper aims to provide an appropriate systematic model of tax administration in Iran. For data collection, two questionnaires were used in both continuous and categorical scales. First, a total of 37 questionnaires were distributed among the statistical population consisting of tax experts, as to identify major indicators of appropriate tax administration. Further, the compare means test was applied in order to examine respondents' views on the research questions, while the Friedman test was carried out to rank indicators affecting good tax governance. Then, the major indicators of good tax governance were determined and relevant sub-indicators for each one were developed with the consensus of tax experts. The coherent questionnaire developed here was provided to tax experts. The SPSS software was used for conducting descriptive and inferential analyses and the LISREL software was applied for modeling structural equations. Finally, as the questionnaires collected and the analytical outputs derived, the main research model was designed and provided consisting of its main indicators and sub-indicators.

Keywords: Good Tax Governance, Tax Governance, Appropriate Tax Administration, Tax Experts.

